

Eusko Jaureritzako erakunde autonomiaduna
Organismo Autónomo del Gobierno Vasco

GIZONAK EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIAREN AURREAN

José Ángel Lozoya Gómez
2009

AURKIBIDEA

1. Sarrera	78
2. Emakumeen aurkako indarkeria	80
3. Indarkeria bikote gazteengan	82
4. Etorkinak	83
5. Emakumeen aurkako indarkeria motak	83
6. Nolako jarrera duten gizonen aurkako indarkeriaz	85
7. Lazo zuriaren kanpaina	87
8. Gizonen konpromisoa, emakumeen aurkako indarkeriaren aurkako borrokan	87
9. Emakumeen aurkako indarkeriarekin amaitzeko pausoak	89
9.1. «Tratu txarrak eragiten dituztenak» deslegitimatuta	89
9.2. Berdintasunari lagundu	90
9.3. Eredu maskulino tradizionala eraitsi	91
9.4. Gizonen berdintasunaren aldeko eragile bihurtzen lagundu	92
9.5. Hezkuntzan berdintasuna bultzatu, bai eduki aldetik, baita praktika aldetik ere	93
9.6. Gazteek berdintasunerako eragile posible moduan tratatzea merezi dute	95
9.7. Biktimen babesean lanean ari diren kolektibo maskulinizatuekin lan egin	96
10. Zer egin dezakegu gizonen aurkako indarkeriarekin amaitzeko	96

1. SARRERA

Gizonok, arretoa handia izan behar dugu emakumeen aurkako indarkeria aztertzerako orduan; izan ere, ikerketan sakondu ahala, epidemia baten pareko arazo unibertsala dela ikusiko baitugu. Kultur erro sakonak dituen arazoa da eta zaila da gaiari buruz hitz egitea gure burua hausnarketa autokritikoa egitera bultzatu gabe. Bikotekideek edo bikotekide ohiek gaizki tratatu edo hildako emakume kopurua hain da altua, ezen geure buruari galdetu behar baitugu hezkuntza maskulinoaren zein alderdik eragin duen emaitza hori. Hori aztertuta, alor horiekiko bakoitzaren edo taldeen ardura maila nolakoa den pentsatu behar genuke, eta amaitzeko, horiek desagerrarazteko zer egin dezakegun. Bikotekideak salatzen dituzten emakume kopuruak gora egin eta hildakoen kopuruak behera egiten ez duen bitartean, harrigarria da hainbeste gizonok pentsatzea haiek inor jipoitzen ez dutela eta eraso matxistak haien arazo ez direla. Gainera, balizko erasotzaileei ideia horiek burutik kentzen lan egiteko eta denbora horri eskaintzeko izaten duten alferkeria ez da ulertzen erraza.

Indarkeria matxista gehiagora joan ohi da, eta adeitasun faltatik errespetu faltara joan ohi da; hurrengo pausoa, berriz, indarkeria psikologikoa, fisikoa edo sexuala izaten da. Baina badakigu ez dela ezinbesteko prozesua, gizon gehienek beren bizitza osoan emakumerik jipoitu edo bortxatu ez dutela ikusi baitugu: gaizki tratatzea ala ez bakoitzaren aukera izaten da; indarkeria erabiltzea ala ez erabiltzea. Horregatik, egindako ekintzen erantzule da gizona, bere indarkeriaren erantzule, eta hori saihestearen erantzule ere.

Sektore askotako gizon asko saiatzen dira emakumeen askatasuna eta dirua kontrolatzen edo haien izen ona zalantzan jartzen, beldurtzen, sexualki behartzen, iraintzen edo emakumeak gutxiesten. Gainera, bikotean bizi diren gizon guztiek emakumeek baino denbora libre gehiago izaten dute emakumeek egiten baitituzte banaketa orekatuan gizonok egin beharko lituzketen etxeko lanak ere.

Hala ere, emakumearen aurkako indarkeriaren aurkako borrokak, arrakastak lortzen jarraitzen du, pixkanaka-pixkanaka bada ere; Salaketa kopurua igo da. Horrek ez du adierazten indarkeria gehiago dagoenik, indarkeriarekiko sentsibilitatea handiagoa dela baizik. Tratu txarrak jasotzen dituztenek gero eta gutxiago eta denbora laburragoz jasaten dituzte tratu txarrak, jaso ohi duten babesaren erantzule da –oraindik egiteko asko badago ere–, erasotzaileek legearen aldetik eduki ohi zuten zigorgabetasuna txikitu da eta erasotzaileak, egunegun, gero eta gizarte babes txikiagoa du.

Hala ere, emakumeen aurkako erasoak asko dira oraindik, eta egunerokoan sexuen berdintasunerantz goazela ikustea ez da erraza, lasaitasunez ikustea ez behintzat. Tratu txarrak jasotzen dituztenek drama pertsonal zehatzak izaten dituzte eta haien beharrei azkar erantzun behar izaten zaie –erasotu kopurua murriztu behar dugu–, eta horrek indarkeria matxista bermatzen duten ezberdintasunen inguruan lan egitea zaildu dezake. Matxismoa eta haren ondorioak belau-naldiz belaualdi zabaltzen dira hezkuntzaren eta gazteei emandako mezuaren ondorio: gizonok emakumeak babestu behar ditugu eta haiekin ditugun harremanetan guk hartu behar dugu aurrea. Emakumeek ere jasotzen dituzte mezu horiek eta, gure ideien osagarri, gure erabakien zain izaten dira eta guk eskainitako babesaren onartzen dute.

Emaitza, espero duguna denean, «mendekotasunagatiko babesaren» ematen da, milurteetan zehar sexuen arteko ezberdintasuna justifikatzeko erabili den eredu; baina guk badakigu eredu horri ez diogula zehatz-mehatz zertan jarraitu, eta hala erakutsi du feminismoak eta berdintasunaren aldeko gizonen mugimendu sortuberriak. Mendebaldean gertatzen da hori batez ere, berdintasuna gero eta gertuago dagoen tokian.

Guztiok hezi gaituzte gizarte matxista batean, eta ziurrenik, denok izan ditugu inoiz emakumeen aurkako mikro-indarkeria moduak, nahita edo uste txarrez egin ez baditugu ere; hori dela eta,

arretarekin jokatu behar dugu beti, gure seme-alabek mikro-indarkeria egoera berak errepika ez ditzaten eta berdintasunean oinarritutako hezkuntza berma dezagun haientzat.

Belaunaldi berriak iritsi ahala indarkeria matxista ez dela desagertu ikustea da agian tristeena; hau da, sexuaren araberako diskriminazioaren aurka dagoen herrialde demokratiko batean jaiotzea eta indarkeria matxista errefusatzea ez da nahikoa maite genuela esan genion eta harekin bizitzeko solidaritate ituna sinatu bide dugun emakumeari eskua altxa diezaiokegulako ustearekin amaitzeko.

Dirudenez, emakumeek eta gizonak ahalegin handiagoa egin behar dugu tradizio horrekin amaitzeko; Berdintasuna desiratu eta sexismorik gabeko gizartean bizitzeko indarrak biltzea beharrezkoa da, horrela sexuen arteko ezberdintasun legalak, errealak eta sinbolikoak gaindituko ditugu. Hori guztia egingo dugu, oinarrian dauden eredu maskulinoa eta eredu femeninoa desagertzeko beldurrik gabe.

Gizartearen diskurtso nagusia berdintasuna aldarrikatzen duen hori da eta gizon gehienek berdintasunaren alde daudela diote, baina espero genezakeena baino eginahal txikiagoa egiten dute hori horrela izan dadin. Oraindik ere asko falta da gizonak emakumeek haien izenean hartzen duten karga bere gain har dezaten. Gainera, gizonak oraindik zalantzak dituzte emakumeek beren bizitzak kudeatzeko duten gaitasunaren inguruan, eta une bakoitzean egoki deritzoten babes judiziala bera ere erabakitzen dute.

Indarrak biltzeko konfiantza ezinbestekoa da, baina konfiantza ez da zerutik erortzen; sentimendu horretara iristeko bidea egitea beharrezkoa izaten da, eta bertara gerturatzeko, bakoitzak bere ardurak bere gain hartu behar ditu, hau da, gizonok etxeko lanetan inplikazio handiagoa eduki behar dugu eta berdintasunik ez dagoenetan, berdintasunaren alde egiteko, diskriminazio positiboa babestu behar dugu.

Askotan errepikatu izan dugu gizonen ardura dela emakumeen aurkako indarkeriak irautea eta askotan, gizon gehienek ez diotela inori tratatu txarrik ematen ahaztu dugu. Agian, haiengana beste modu batera gerturatzeko izango litzateke onena, aliatu moduan hain zuzen ere. Horrela, haien itxurazko neutraltasuna dela eta erasotzaileek izaten duten konplizitate sentsazio hori desagerarazten lagunduko lukete; Herritarrek, oro har, genero arazoekiko ezagutza handitu behar dute: emakumeen aurkako indarkeriaren aurkako borrokan gizon gehienek parte hartu beharko lukete, erasotzaileak baztertzeak salaketa, kontrol eta zigorra erraztuko luke; gainera, biktimen babes neurriak eta independentzia ekonomikoa garatzen diren heinean, haien bizitzak berregiteko beharrezko autonomia ere berreskuratzen dute.

Gizonak borrokan parte hartzea ez da gizarte alarma pizten duen indarkeria biktimekiko solidaritate ekintza hutsa, emakumeekiko indarkeria mota guztien aurka lanean hastea lortu behar da, ardura zuzena eta pertsonala duten horiek aurretik jarrita, noski. Edo gauza bera dena: matxismoarekin eta haren adierazpenekin amaitzeko beharra sentitu behar dute, sexuen arteko berdintasunaren alde egin behar dute eta hori gauzatu ahal izateko, etxean eta kalean beharrezko diren ardurak bereganatzeko prest egon behar dute.

Baina komeni da gauza bat azpimarratzea: hain ohituta gaude gizonak aldaketaren aurrean duten erresistentzia, oraindik bete beharreko ibilbidea eta eguneroko lanei ihes egiteko duten joera amorragarria aztertzeri, non zaila baita aldatu direla ikustea –onartzea are zailagoa da. Espero zitekeena baino txikiagoa da berdintasunaren aurkako jarrera; haien babesa eman diete –grina berezirik gabe– emakume mugimenduak gidatzen duen eta aldaketari laguntzen dioten lege aurrerapausoei. Emakumeen aurkako indarkeriaren konplize ez izateko urte asko daramatzate lanean eta badira berdintasunaren aldeko gizon taldeak osatu nahi dituztenak ere, emakume mugimenduekin bildu eta sexu berdintasuna bilatzeko. Gehienak ez dira beren aitak bezain matxistak; egunetik egunera gero eta argiago ikusten dute berdintasunaren aurkako argumenturik ez dela. Hori dela eta, ezkutetzea ezin da justifikatu, lanean hasi behar dute eta etxean mantala

jantzi. Gizonek badakite etxean lan gehiago egin behar dutela, ardurak haien gain hartu behar dituztela eta jendaurrean gero eta modu aktiboagoan hartu behar dituztela konpromisoak.

Hala eta guztiz ere, egia biribila da errazagoa zaigula oro har emakumeekin solidario izatea, gure bikotekidearekin baino. Errazagoa zaigu indarkeria salatzea, horretan inplikatzeko baino; erraza besteek egindako indarkeria argia gaitzestea, gehienok egin ohi dugun maila baxua-gokoari buruz hitz egitea baino.

2. EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIA

Emakumeen aurkako indarkeria ez da ohikoa ez den delitua. Gure herrialdetik irten gabe, milaka emakumek tratu txarrak jasotzen dituzte eta mehatxuak jasotzen jarraitzen dute salatzerantz ausartu gabe. Gainera, Genero Indarkeriaren aurkako lege Orokorrak prozesatu eta kondenatu gehiegi ditu.

Legearen arabera, hau da «genero indarkeriaren» definizioa: epe jakin batean harreman afektiboa izan duten edo oraindik ere daukaten bikote batean, gizonak emakumearekiko erabiltzen duen indarkeria. Gizonek, jaso duten heziketa dela eta, indarkeria erabiltzea zilegi –legeak zigorra ezarri diezaiekeela jakin arren– dela uste dute. Horrela, emakumeak, haiek nahi duten moduan portatuko dira, edo haiek portatzea nahi duten moduan. Psikologia maila ezberdinak erabiltzen dituzten gizonak (aginduak, oihuak, irainak, mehatxuak) edo indarkeria fisikoa eta sexuala erabiltzen dituztenak, baina helburu bakarrarekin beti: emakumea heztea edo birbideratzea. Biktimen hilketa emakumeak menderatzean izandako porrot moduan bizi dute gizon horiek. Emakumeak bizi osoan menderatzen jarraitzea nahiagoko lukete ziurrenik, baina hiltzeko erabakia hartzen dute, indarkeriak indarkeria, emakumeak haien askatasuna lortzeko prest daudela ikusten dutenean. Hori dela eta, heriotzen % 80 baino gehiago, emakumeak hasitako banaketa prozesua abiatua dagoenean gertatzen da.

Salaketaren ondorioz, normalean ez da tratu txar gehiago izaten. Salaketa aurkezten denean ohikoa da indarkeria gutxitzea, indarkeria bera zigorgabetasunean oinarritzen baita. Gizartean horren berri izaten dutenean eta gizon horiek zalantzan jartzen dituztela konturatzen direnean, erasotzaileek gehiago kontrolatzen dute beren burua. Banaketak indarkeria handiagoa eragin dezake, emakumeak haren kontrolatik ihes egin nahi duela ulertzen baitu. Erasotzaileek beren biktimak kontrolatuta dituztela ikusten badute, lasai egoten dira, baina banaketaren unean beren burua kontrolatzeak zentzua galtzen du.

Tratu txarra, eraso sadiko, errepikatu eta denboran luzatzen dena biktimak ihes egin ezin dutenean gertatzen da, familiako intimitatean gehienetan. Pertsonen arteko harremanen eremu ezkutukoena etxea izaten da, eta orain gutxira arte, gizarteak ez ditu ezkontideen tratu txarrak gaitzetsi, egoera oso gatazkatsua zenean salbu.

Familia beti eremu pribatua izan denez eta betiere emakumea gizonen (eta umeen) mendeko izendatzen zituen oinarri kultural eta juridiko ugarik babestuta egon denez, familiak emakumea senarraren edo bikotekidearen mende egotea babestu du beti.

Mendekotasun ekonomikoa, emozionala, emakumeek (eta adingabeen) gizonen aldean duten indar faltak eta gizona familiako buru kontsideratu izanak gizonari sinetsarazi dio zilegi dela haien

bizitzekin eta gorputzekin nahi bezala jolastea. Hori horrela izanik, gure eraso fisikoen edo psikologikoen egilea maite dugun norbait izateko aukera gehiago ditugu pertsonok, aukera gehiago ditugu erasotzailea gure familiakoa bertakoa izateko.

Horrelako egoeretan, biktimengan izandako benetako ondorioak ikustean izaten den oztopo nagusietako bat honakoa da: jendeari –eta profesionalei (osasun arlokoak, poliziak, lege alorrekoak eta abar)– horrelako gurutzea jasan izana ulertzea zail egiten zaie. Bikotekidearekiko mende-kotasuna eta obediencia ulertzeko zailtasuna eraso etengabeen emaitza izan daiteke. Hori dela eta, askotan pentsatu izan da badirela horrelako harremanak bilatzera bultzatzen duten faktore pertsonalak. Logika horren ondorioek biktimarekiko konfiantza eza eta erasotzailearekiko nola-baiteko errugabetzea edo barkamena (konplizitatea) eragiten dituzte.

Erasotzaileak gizarteko kodeak barneratu dituzten gizonak dira. Eguneroko bizitza ziprizontzen duten mezuak jasotzen dituzte belaunaldiz belaunaldi eta ustezko nagusitasun maskulinoari erantzuten diote. Diskurtsoetatik harago dauden kodeak dira; alegia, etxean, eskolan, telebistan, zinean, literaturan, folklorea, lan antolaketan, botere banaketan... jasotzen direnak. Berdintasun eza adierazten duten hamaika egoerak –hietetako batzuk hain arinak, non ia inor ohartu gabe gertatzen baitira, eta beste batzuk hain basatiak non ez-egiazko baitirudite– argi adierazten dute gizonak eta emakumeek hierarkian toki ezberdina dutela, nahiz eta eguneroko bizitzan elkarren osagarri diren paperak izan. Benetakoak diren beste errealitate hauek gogoratzea ere komeni da: gizonak botere bide gehienak kontrolatzen dituzte, eta egunez zein gauzez mugitzen dira kaletik, emakumeek erasoak jasateko duten arriskua baino askoz txikiagoa baitute gizonak. Munduko lehentasunak, oraindik ere, gizonen interesen eta beharren arabera antolatzen dira eta pertsona idealaren eredua, ahultzen ari bada ere, gizona dugu oraindik.

Gero eta pauso handiagoz berdintasunerantz bagoaz ere, errealitatea ez da aldatu, eta mutilen eta nesken etorkizunari buruzko transmisioak, gero eta gutxiago azpimarratzen du gizonen nagusitasuna. Edozein modutara ere, ezberdintasunak desagerrarazteko daramagun bidea –gizarte itxaropenak, umeengandik espero dugu– luzea da oso, erritmo gorabeheratsua duena eta atzerapausoak izan ditzakeena. Laburtze aldera, ahal den gizon eta emakume gehienek benetako konpromisoa behar duela esan dezakegu.

Euskadiko datuek –hiru emakume hil zituzten haien bikotekideek 2008an eta eguneko hamaika salaketa jarri zituzten tratu txarreatatik, nahiz eta kanpaina, ekimen eta prebentzio arreta tresnak martxan jarri– argi adierazten dute adi jarraitu behar dugula eta arazoari eskaintzen diogun arreta handitu behar dugula. Gauza jakina da oraindik ere gutxiengoa direla salaketa jartzen dituztenak eta, portzentajeak gora egiten jarraitzen badu ere, biktima gehienek urteak eramaten dituzte tratu txarrak jasotzen. Tratu txar horiek, gainera, seme-alabei eragiten diete maiz. Salaketa ez izateak ez luke eragin behar polizia eta lege agintariak esku hartzea tratu txarrak egon badaudela badakite. Biktimek ere, haien eskubideak eta bitartekoak baliatzeko aukera izan beharko lukete salaketa ez badago ere.

Laguntza ez eskatzeko dauden arrazoen artean honakoak nabarmendu genitzake: informazio falta, babesaren eraginkortasunarekiko konfiantza falta, erasotzaileari dioten beldurra, independentzia ekonomiko eza eta bikotekidea aldatuko den esperantza. Ulertzen zailena kentzen den salaketa kopuruari dagokiona da –ehuneko hamaika iaz Euskadin. Arrazoia, biktimaren damua edo erasotzailearen mehatxuak direla uste izaten dugu, baina komenigarria izango litzateke instituzioek biktimak espero adina laguntza ez emateak zenbaterainoko eragina izaten duen kasu bakoitzean, nahiz eta instituzioek, gero eta tresna eta bitarteko gehiago dituzten.

3. INDARKERIA BIKOTE GAZTEENGAN

Bikote gazteengan ematen den indarkeriak erakusten duen moduan, akatsa da belaunaldi al-daketarekin pentsamoldea ere aldatuko dela sinistea; denbora alderdi erlatiboa da historiako urte asko eta asko dituen arazoarentzat eta heredatutako jarrera horiek alde batera uzteko al-daketa sakonagoa behar da. Izan ere, eztabidaezina da emakumeen aurkako erasoak 20 eta 45 urte artean ohikoagoak direla esatea, eta oso kezagarria da unibertsitate ikasketak dituzten emakume erailen portzentajea eta tratu txarrak eragiten dituzten gizon unibertsitarioena ere.

Internet aroan hezi diren gazteak dira eta sare sozialetako parte dira. Sare sozial horiek, gainera, baloreak igorri ohi dituzte, pertsonen artean zein genero artean indarkeria errazten duten baloreak; Hala ere, gehienek ez dituzte emakumeen aurkako jarrera erasotzaileak. Helburua da horrelako ereduak bultzatzen dituzten harremanak saihestea.

Gazteek berdintasuna erdietsia dagoela uste izaten dute, mutil eta neska artean ez baitute ezberdintasun egoera aipagarrikerik bizi izan. Berdinak dira legearen aurrean eta eskubide berak dituzte; hori dela eta, harremanetan tradiziozko rola hartzeak duen arriskua atzematea zail egiten zaie. Mutilak, haien gurasoek zuten baina berdintasun ideia sendoagoarekin hezi dira, baina neska erakarri nahi dutenean ohikoa da haien artasuna nabarmentzea. Gizon askoren ustez, neskek berdintasunaren aldekoak lagun izateko nahi dituzte baina harremanetarako, eredu tradizionalagoa jarraitzen dutenak nahiago dituzte: guapoak, gizonak, inizatiba hartzen dutenak eta pixka bat alprojak direnak.

Bi sexuen arteko berdintasunarekin kontsekuente izango bagara, izatea itxura ematea baino garrantzitsuagoa dela onartu behar dugu, direnagatik gustuko izatea lortzen ez badute, gustukoak ez dira haiek izango, mantentzea ezinezko izango zaien irudia baizik; harreman eta gatazkak ere izaten direla onartu behar dute, eta gatazka horiek modu baketsuan konpondu behar dira. Gizonen gehiagotasun eta emakumeen gutxiagotasun mezuak gaitzetsi behar dira, eta berdinek matxismoaren aurrean izaten duten neutraltasuna alde batera utzi behar dugu.

Milaka egoeratan jelskortasuna eta kontrol grina maitasun aitortza moduan ikusten da, onartu egiten da eta askatasunari mugak jartzen zaizkio; bizitza komunean antolatzeke garaian aurrekari eze-gokia da hori, ezberdintasunean oinarritutako harremanen oinarrituko baita eta gehiagotasun eta gutxiagotasun pertzepzioak garatuko baitira. Arazoa areagotzen duten itxaropenak ere izaten dituzte neska mutil askok: seme-alabak edukitzean emakumearen tokia etxean da umeak zaintzen, gizar-tean beste paper batzuk betetzeari uko egin behar diote edo bestela, une hori atzeratu behar dute.

Gazte asko zirikatzen gerturatzen dira neskengana, bikotekideei haien irizpideak ezartzen saiatzen dira harremanaren konpromisoa indartzeko edo maite dituzten aitzakian emakumeak kontrolatzen dituzte (arrazoi horrekin kontrola zilegi bilakatu besterik ez dute bilatzen). Bikotekidearen gaineko kontrola norberaren segurtasun ezaren adierazle izaten da eta neskarekiko konfiantza ezaren erakusgarri izaten da. Ziur egon ezean, edo neskarengan konfiantzarik izan ezean, neskarekin hitz egitea eta gertatzen dena azaltzea da egokiena, eta neskaren erantzunak uste txar horien berri ematen badu edo gezurtatu arren sentimendua desagertzen ez bada, onena harremana etetea da. Ziurtasun ez hori bikotearen kontrolaren bidez konpontzen saiatzeak ziurtasun ezak areagotzen ditu, eta itotze sentsazioa eragiten du neskarengan. Hori horrela izanik, neskak kontrolatzailearekiko dituen maitasun sentimenduak eraisten joaten dira eta galdutako askatasunaren bila ihes egiten du. Horrexegatik da hain garrantzitsua sentimendu, jarrera eta itxaropen horiek indartzeko tresnak lantzea. Konturatu behar dute norberaren askatasunaren konfiantzatik eta errespetutik baino ezin dela pribatua eta publikoa berdintasunean partekatu, ez eta harremana edo bizi proiektua partekatu ere.

Gazteen portzentaje handia joaten da eskolara eta etorkizun hurbilean eragin handiena izango duen sektorea horixe izango denez, tarteko ikasketek eta unibertsitateek bikote gazteen indarkeria gutxitzen saiatzeko toki pribilegiatua dira, horrela lortuko baita argumentuak zurrizko erabiltzen diren arrazoiak gutxitzea.

4. ETORKINAK

Etorकिनena lehenbailehen arreta behar duen sektorea da. Atzerriko jatorria duten herritarren artean biktima kopurua hazten doa, espainiarren artean, pixkanaka-pixkanaka beherantz egiten duen bitartean. 2008an Espainiako biztanleen % 11,4 atzerritarra zen, hildakoen artean, berriz, % 43,5 ziren eta hiltzaileen % 37,7. Datu horiek biztanle atzerritarren artean salaketa kopuruak gora egitearen arrazoa ulertzeko giltza ematen digute. Atzerritarren artean, azkarrago egin du gora salaketa portzentajeak espainiarren artean baino. Kartzelaratuakoen artean, askoz gehiago dira indarkeria matxistagatik preso dagoen atzerritarren portzentajea bertan bizi diren atzerritar kopurua baino .

Datuak aztertzen baditugu, atzerritarrek estatistiketan gehiegizko ordezkaritza dutela ikusiko dugu. Tratu txarrak 20 eta 45 urte artean gehiago gertatzen dira, hiltzaile asko espainiarrak izan baziren ere, inmigrante izaerak ahulago egiten ditu. Emakumeen aurkako indarkeria berdintasun ezaren ondorio da, hori dela eta, zaurkortasun baldintzak handitzen badira, indarkeriarako arriskua ere handituko da. Egoera horiek emakume inmigrante askorengan dute eragina eta, zalantzarik gabe, espainiarrek zergatik jipoitzen edo hiltzen dituzten jakiten laguntzen du.

Hizkuntza arazoak dituzten inmigranteek, indarkeriatik irteteko arazo gehiago dituzte. Gainera, dokumenturik ez dutenek kanporatuko dituzten beldur izaten dira eta baliabiderik ez badute, erraza izaten da prostituzio sare batean amaitzea. Urruntze agindua badago edo epai irmoa badute, lan baimenik izan gabe egoitza baimena lor dezakete, baina erasotzailearengandik ihes egin ahal izateko autonomia ekonomikoa behar dutenez, asko gizonengana itzultzen dira beste biderik topatzen ez dutelako: ez laguntzarik (espainiarrentzat bakarrik dira horiek), ez eta lan baimenik ere.

Inmigrazioa gizarteratzeko plan sinesgarria behar du egoerak, herritarren sektore honi arreta eskainiko diona, irain sintomak alde batera utziko dituen eta emakume inmigranteen aurkako indarkeriaren kontra sentsibilizazio eta prebentzio programak izango dituen. Azken batean, emakume espainiarrek jasotzen duten babes bera ziurtatzea behar dute, bizitzeko baimena izan ala ez.

5. EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIA MOTAK

Indarkeria matxistak prozesu jakina izan ohi du: menderatze portaera eta ohiturekin hasten da, bai eta bikote harremaneko eguneroko indarkeriarekin; konturatu gabe ematen diren portaerak edo nahigabe egindakoak izaten dira askotan. Gainera, gehienetan ezinezkoa izaten da atzematea, pilaketa kontua baita; gizonak eta emakumeak harremanean duten banaketa bidegabea indartu ohi dute. Bertan, indarkeria psikologikoa, indarkeria fisikoa, tratu txarrak, sexu indarkeria edo hilketa gerta daitezke. Eguneroko bizimoduaren adibide batzuk —Luis Boninok **mikromatxismo izena jarri zien**— honakoak dira: Bikotekideak etxeko lan guztiak bere gain hartzen dituelako denbora libreza izan (ez litzateke horrela izango banaketa orekatua balitz).

Etxeko lanen eta haurren zainketaren balio ekonomikoa ez onartu. Gure arrazoiak ematen ditugulako gurea gailentzeko eskubidea dugula pentsatu. Sentimenduak adierazteko zailtasuna arrazoitzat erabiltzea hitz egitea, azalpenak ematea eta konpromisoak hartzea saihesteko; Hainbat etxeko lanen banaketa onartu baina erosi behar denaren edo hozkailutik atera behar denaren jarraipenik ez egin, eta abar.

Indarkeria psikologikoa edo emozionala publikoki ala pribatuan egindako deskalifikazioen bidez atzematen daiteke, bai eta ondoko arrazoiengatik ere: askatasunari mugak jartzea, dirua erabiltzeko gai ez dela leporatzea (berak irabazitakoa barne), lagunekin eta senitartekoekin harremanak mugatzea bakarrik utzi eta babesik gabe gelditzeko, eta abar.

Indarkeria fisikoa eta tratu txar etengabea da agian argiena eta ikusten errazena. Ondoko ezau-garriak izaten ditu: menderatzea, biktimaren kontrola, bultzada zein jipoi artekoak, nahi ez den praktika sexualetan aritzeko beharra edo hilketa. Ohikoa da kolpeek arrastoak uztea, nahiz eta erasotzaileak gehien ikusten diren gunetan kolpeak ez ematen saiatzen diren.

Sexu indarkeria tratu txarren bertsio sexuala da, eta emakume orok bizipen horiei dien beldur-erak talde autonomia galtzea eragiten du. Presio, mehatxu edo indar bidez egiten dituzte, bote-arearen berdintasunik eza agerian utzita. Biktimari gorputzeko min fisiko eta psikologiko handia eragiten diote, nahi gabeko haurdunaldi, GIB_HIES, beste STG (sexu bidezko gaixotasun) edo heriotza arriskuarekin batera. Sexu indarkeria mailak bereizten dira eta jazarpenari (nahi ez diren sexu aurreratzeak, lan prekarioa duten emakumeen aurka ematen dira batez ere), sexu erasoak (sarketarik ez duten guztiak), adingabeen eraso sexualei (sarketarekin edo ez), bortxaketei (baginako, ipurdiko edo ahoko sarketa) eta abarrei buruz hitz egiten da.

Erasotzaileak gizon normalak izaten dira –emaztea, neskalaguna edo lagunak dituzte– eta ezezagunak zein ezagunak izan daitezke (senarrak, aitak...). Suntsitzailea izango da, baina hori beste gauza batzuen arabera izango da: nolako eraso den, erasotzailea nor den, denboran zenbat luzatzen den, mehatxuak nolakoak diren, edo biktimak babes bila jotzen duenean lagunak ematen dioten erantzuna. Delitu mota honek proportzio falta handia du benetako maiztasunaren eta salaketa kopuruaren artean. Askotan biktimaren arduraren edo adostasunaren («gizonak zirikatzen dituzte», «barru-barruan hala nahi dute»...) inguruko susmoak izaten dira, eta batzuetan, gainera, emakumeak errudun sentitzen dira.

Erasotzailea ezezaguna edo ez oso ezaguna denean errazagoa da salatzea, biktimak sinistua eta babestua izateko erraztasun handiagoa baitauka –prostituzioan lan egiten ez bada–, herri handietan ere errazagoa da salatzea, anonimotasuna zaintzea errazagoa baita. Egoera horietan asko espero izaten da ingurukoengandik, instituzioengandik eta justiziarengandik, eta larriak dira eman daitezkeen arriskuak eta ondorioak, baldin eta gizarte erantzun egokirik ez bada. Bortxaketa ekintza ezaguna bada ere, gutxitan pentsatzen du emakume batek bera biktima izan daitekeela.

Adingabeei eginiko sexu erasoak gizon ezagun baten eskutik datoz gehienetan; familiakoa izaten da maiz, gainera. Horrelako bizipenak bizi izan dituzten herritarren portzentajea hain da altua, ezen gertaerak berak hemen ez dugun tartea merezi baitu. Hala ere, argi dago tradizionalki irakatsi diguten mezu bat hankaz gora uzten duela: ez zaitetz ezezagunekin fida; eta, ondorioz, babesik gabe egoten dira ezagunen aurrean. Horregatik, indarrez emandako «musu bat bera ere» ez dutela onartu behar eta gustatu ez zaien edozein gauza fida diren senide kontatu behar diotela irakatsi behar zaie, sinetsiko dietelako ziurtasunez egiteko gainera..

6. NOLAKO JARRERA DUTEN GIZONEK EMAKUMEEN KONTRAKO INDARKERIAZ

Ana Orantes 60 urteko granadako emakumearen heriotzak, 1997ko abenduaren 17an gizon ohiak gasolinarekin busti eta kiskali zuen, gizonak urteetan eman zizkion tratu txarrak telebista saio batean kontatzeagatik, mugarria izan zen iritzi publikoaren sentsibilitateari dagokionez, eta indarkeria matxista gaitzestea eragin zuen. Bere hilketa dela eta, 1998ko urtarrilean Sevillako gizon talde batek, «gizonek emakumeen aurka baliatzen duten indarkeriaren aurkako gizonak» izeneko taldeak, manifestu publikoa atera zuen lehen aldiz. Taldekideek, haien aldeko gizonen sinadurak bildu zituzten eta lazo zuria zabaldu zuten, bake irudi moduan, hainbat gizon kanadarrek bultzatutako ekimenari jarraitzen ziotela jakin gabe.

Erabaki hori zela eta, gizon askok emakumeen aurkako indarkeria gaitzesten zutela argi ikusi zen lehenengo aldiz, eta erasotzaileei laguntzeko konplize papera betetzeari uko egiten ziotela. Koartada atzean uztea erabaki zuten, historian zehar izandako pribilegioak mantentzeko erasotzen zutela zioen koartada. Ekimenak emakumeen aurka gizonek zuten batasun publikoa hautsi zuen; Gizonen lehenengo banaketa ikur argia izan zen herritarren aurrean, gizonen kolektiboaren garapena bideratu nahi duten adiskidetu ezinezko bi zatitan: emakumeen gainean dituzten abantailak kosta ala kosta mantendu nahi dituztenak eta, feminismoarekin batera, sexuen arteko berdintasun eza errotik atera nahi dutenak. Bi taldeek kontrako jarrerak dituzte berdintasunerako bidean aurrera egitea proposatzen den gai guztietan: Etxeko gaietan gizonen inplikazioa handitzea, aukera berdintasunak oztopatzen dituzten kristalezko mugak hausteko diskriminazio positiboa baliatzea, emakumeei haien sexualitatea eta ugaltzeko gaitasuna kontrolatzeko eskubidea onartzea, eta abar.

Ezberdintasunak herritarrei zabaltzen joaten dira, eta horren laguntzarekin, egunez egun, gero eta zailagoa da sexuen arteko berdintasunaren aurka adierazpen publikoak egingo duenik topatzea. Kontrakoez ere gaur egun defendatzen duten eredia da aurka egiteko arrazoiak ematen dituztenean; hala nola abortuaren aurka, indarkeriaren aurkako lege orokorraren aurka eta horrelakoen aurka aritzen direnean.

Sevillan emakumeen aurkako indarkeriaren kontra idatzitako manifestua askoz gehiago izan zen, astakeria baten aurka ahotsa altxatu nahi izan eta manifestaldi espontaneo antolatu zuten gizon talde baten ekintza baino: demokraziaren hasieratik feminisмотik hurbil zeuden gizon taldeetatik abiatzen ari zen aldaketaren emaitza izan zen. Estatuko gune ezberdinetatik (Valentzia, Bilbo, Madril,artzelona...) hamarkada luzea zeramaten hainbat gizon eta gizon taldek eredu maskulino tradizionalak zalantzan jartzen eta sexuen berdintasun ezaren aurka zeudela argi eta garbi adierazten. Horrekin batera, Ana Orantesen hilketak sortu zuen sumindura elkarbanatu zuten. Harrezkero milaka gizonek erasotzaileei zilegitasuna kentzeko egin dituzten oihuetako bat besterik ez zen izan, haiengandik espero zena ez egiteaz gain, gizonen kolektiboko gehienak lotsarazten baitzituzten.

Ahots horiek beste toki batzuetan altxatu ziren ordurako, Kanadan esaterako. Harrezkero, mundu osoan zehar gero eta maizago entzuten dira horrelakoak hainbat herrialdetan. Ahots horiek argi eta ozen zioten emakumeen aurkako indarkeriak ez duela zuzeneko harremanik maskulinitatearekin, jatorria hezkuntzan badu ere. Guztiok hezi gaituzte matxismoan baina gutxi batzuek baino ez dituzte emazteak jipoitzen; ondorioz, arrazoiak eman arren ez dago zuribiderik eta erasotzaileak dira arduradun bakarrak, bai biktimen aurrean, bai justiziaren aurrean.

Esker on ugari jaso ditu borroka honek; azkena Nazio Batuen Erakundeko idazkariak egin zuen martxoaren 8ko adierazpen instituzionalean, Emakumearen nazioarteko egunean bertan. Hala esan zuen bere hitzaldian: «Gizonak ere gero eta maizago egiten dituzte adierazpenak gizarteko

orban horren aurka. Mundu mailako adibideen artean bi kanpaina nabarmendu ditzakegu: Lazo Zuria eta V-Men, V-day kanpainari gizonak emandako erantzuna. Komunitateetan zehar antolatutako tailerretan, gainera, beste gizonak erakusten diete benetako gizonak ez dituztela emakumeak jipoitzen eta beste bide batzuk badirela.»

Gizonak emakumeen aurka baliatzen duten indarkeriaren aurka gauden gizonak eragina eta ikusgarritasuna irabazten ari gara, antolaketan aurrerapausoak ematen ari gara eta matxismoaren aurkako borroka guneetan gero eta parte-hartze handiagoa daukagu, sexuen arteko berdintasuna erdiesteko helburua lortze bidean betiere. Emakumeen aurkako indarkeria gaitzestea da gizonen (berdintasunaren aldeko gizonak, feministen aldekoak, patriarkalismoaren aurkakoak, berdintasun ezaren aurkakoak ...) mugimenduan, batasuna ematen duen nazioarteko helburu nagusia, horixe baita generoek berdintasun eza ez dutela erakusten duen adibiderik gordina. Gizonen batasun gogoaren inguruan dagoen arieterik gogorrena da praktiken inguruan edo ezberdintasunak mantendu eta emakumeen mendekotasuna ontzat hartzen dituztenak. Ahots gutxiti baina esanguratsua lortu dugu, ahotsak hazten jarraitzen du gainera eta gizonen kolektiboan ematen ari den balio aldaketari aurpegia jartzen ari zaio.

Hala ere, ahots horrek oraindik ere ez du lortu bikotekidea erasotzen duen gizonak ez egotea, ez eta emakumeen askatasuna bermatzea. Arreta mantendu behar dute eta haren hiltzaile izan daitekeen pertsonarekin maitemintzeko akatsik egin ez. Gutxiengoa badira ere, oraindik ere asko dira matxista amorratuak eta zaila da emakumeei inoiz tratatu txarrik eman ez dienengandik bereiztea. Haien jarrerak susmoa kolektibora zabaltzea eragiten du, «gizon guztiek tratatu txarrak eragin ditzaketelako» esaldiari sinesgarritasuna emanez. Iritzi horrek historian eta kulturatan zehar jasotako herentziaren ondorio da eta munduan bizi dugun egoera adierazten du: hiru emakumeetatik bat behintzat inoiz kolpatu dute, sexua praktikatzera edo beste gehiegikeria mota bat izatera behartu dute.

Hori dela eta, Josep-Vicent Marqués-ek esaten zuen moduan, europar gehienak «gizon sentikorrak eta matxista berreskuragarriak» izan arren, erratzeko beldurrik gabe, emakumeen aurkako indarkeria herrialde guztietan eta gizarte maila guztietan izaten dela esan dezakegu; batere irudizkoa ez den drama da eta erlatibizatze edozein saiakerak irauten lagundu besterik ez du egiten; askatasunari buruz hitz egitea zailtzen duen drama da, emakumeak, herritarren erdiak, beste erdien mehatxuak sentitzen baititu.

Gizonak, gure herrialdean behintzat, berdintasunaren aldeko adierazpenak egiten dituzte; hala ere, berdintasun ezak salatzeari gure denbora eskaintzen diogunoi anibalentziaz begiratzen digute. Ohikoa da emakumeen gustuko izan nahi dugun «tipo jator» moduan ikustea denean arrazoia ematen diegulako ustearekin, baina ez omen gara gainerako gizonekin solidario, ez baikara haien nagikeriaren konplize. Gizonen alde txarra eta emakumeen alde ona besterik ikusten ez dugun tipoak gara eta ez omen dugu onartu nahi «emakumeak ere ez direla santuak».

Berdintasunaren aldeko gizonak ere baditugu kontraesan pertsonalak eta kolektiboak, benetan amaierarik ez duen diskurtsoa dugu eta emakumeen mugimenduek ez digute konfiantzarekin begiratzen oraindik ere, gizonak izaki ez baikaituzte haien elkarkidetzat, errehabilitazioan ari diren drogazale antzekoak gara eta edozein unetan berriro ere jausi gaitzke. Jakin ez dakigun arren, sexismoaren bertsio berria izan gaitzke gu, sexuen arteko berdintasun eza betikotzeko diskurtsoa berritzen saiatzen ari garen gizonak. Zakur berak, lepoko ezberdinekin. Gizon horien helburua berdintasun ezaren aurkako hitzaldi autonomoa osatzea da, eta berdintasunaren aldeko borrokan, lidergoa bilatzen dugu emakumeen aldean.

Konfiantza falta hori urteek aurrera egin ahala desagertuz doala dirudi, ibilbide pertsonalak, feminismoaren aldarrikapenekiko solidaritateak, lantzen ditugun diskurtsoak edo bultzatutako ekintzek aldaketarekiko dugun konpromisoa babesten baitute, nahiz eta emakume igualitario askok gezurretako txanpontzat gauzkatzen. Mesfidantza ere urtuz doa, gero eta gizon gehiagok etxe-

tik laguntzen diotelako aldaketari, haien gizarte parte-hartze tokietatik eta politika ekintzetatik, gainerako gizonen aldaketarako aitzindari bihurtuz; Sektore zabalek emakumeen mugimenduek ikustea egokia da, berdintasunaren aldeko gizon talde antolatuek inplikazioaren beharra eta garrantzia nabarmendu behar dute. Elkartasunaren arriskua bere gain hartzea beharrezkoa da indarkeria matxistarekin amaitzeko eta haiek gabe, etorkizuna eraikitzea ez da posible izango.

Gero eta txikiagoa den bakardadea da boterea bidegabeki zuten taldearen batasuna zalantzan jarri zuten horiek ordaindu behar izan duten prezioa. Jaiotzetik, sexuagatik edo hezkuntzagatik talde batekoak gara eta noraezean gabiltzanean, taldeak galduta ez gaudela jakinarazten digu, nahi duguna badakigula esaten digu, ez gaudela erotuta: mundu solidarioagoa, askeagoa, anitzagoa eta berdintasunezkoa nahi dugu. Zentzuzko zailtasunak dira zalantzarik gabe, baina berdintasunaren aldeko gizonak, gainerakoek izan behar ez duten koherentzia eta konstantzia behar ditugu leku publiko eta pribatuetan.

7. LAZO ZURIAREN KANPAINA

1989ko abenduan hamalau nerabe hil zituzten Kanadan gizonentzako zen karrera batean ikasten aritzeagatik: hiltzailea Montrealgo Eskola Politeknikoan sartu zen, eta gizonak eta emakumeak bereizi zituen, azken hauei «feministak!» oihukatzen zien bitartean. Emakume guztiak tirokatu eta gero bere buruaz beste egin zuen. Egun hura gogoratzeko, Kanadan abenduaren seian egiten dute emakumearen aurkako indarkeriaren kontrako eguna.

1991n gizon kanadarrek osatutako talde batek Lazo zuriaren kanpaina abiatu zuen. Lazo zuria janzen dute haien bi konpromisoak islatzeko, emakumeen aurkako indarkeria ekintzarik egingo ez dutela batetik, eta indarkeria matxistaren aurrean isilik geratuko ez direla bestetik. Kanpaina beste herrialde askotara hedatu da, eta horrela sortu da beste gizonetik eta hurrekiko gizonen indarkeriaren aurkako borroka helburu duten adin guztietako gizonen sarea.

Horrelako gehiago ez gertatzeko lan egiteak edo beste gizon batzuk lanerako biltzeak isiltasunarekin amaitzea eskatzen zuen. Gizonei haien ahotsa entzun zedin eskatu behar zitzairen, salaketak jartzerara eta gainerakoak emakumeekiko duten jarrera aztertzerara anima zitzairen. Argi izan behar zuten emakumeen aurkako indarkeriaren aurrean isilik geratzen diren gizonak arazoaren parte direla.

Gizonek jarrera matxistak aldatzeko duten ardura kolektiboa gogorarazten digute. Jarrerak aldatu behar dira, bai eta gizonei indarkeria ekintzak egitea barkatzen dieten legeak eta instituzioak ere. Belau-naldi berriei indarkeria onargarririk ez dagoela azaltzea ardura da, baina gizon izateko emakumeak, umeak edo beste gizon batzuk kontrolatzea edo menderatzea beharrezkoa ez dela jakin behar dute.

8. GIZONEN KONPROMISOA, EMAKUMEEN KONTRAKO INDARKERIAREN AURKAKO BORROKAN

Beti izan da emakumeen aurkako indarkeria; garai guztietan legeak emakumeen aurka egin dira eta zenbaitetan legeek erasotzaileak zigortu badituzte ere, egoera ez-ohikoa dela azaldu digute,

ez sakonagoa den arazoaren adierazpen modura. Horrela, kasu berezi moduan ulertu genituen eta emakumeen mendekotasunak hortxe jarraitu zuen.

Horregatik da hain garrantzitsua gizonok aurpegia emanez gaitzestea, erasotzaileak deslegitimatzeko baldintza onetan gaude, gizonak izateak eta emakumeen aurkako indarkeria baliatzeak zerikusirik ez dutela adierazi behar dugu, matxismorik ez balego, ez bailitzateke ez genero ezberdintasunik, ez zapaldurik, ez eta mendekorik ere.

Gizonek emakumeak ez erasotzeko eta hala egiten dutenak salatzen hartutako konpromisoa ez da nahikoa, garrantzitsua bada ere. Arazoak kulturaren, hezkuntzaren, subjektibitatearen eta eguneroko bizitzan dituzten sustraiak; genero indarkeriaren haziak errotik ateratzeko ahalegin jakin eta etengabea beharrezkoa da. Fenomenoaren adierazpen mingarriaren arbuizak arrazional eta arrazoizkoa baino sakonagoa izango den aldaketa pertsonal eta kolektiboa sustatzen duen ahalegina; horiek baitira hedabideen atentzioa ekartzen dutenak. Emakumeekin, gainerako gizonekin eta eguneroko bizimoduarekin ditugun harreman guztiak aldatzen dituen aldaketa; aldaketak pertsonen lehentasunak aldatzea eskatzen du, etxeari eskaintzen diogun denbora handitu beharko dugu eta lan ordainduari eta gizarte harremanei, berriz, orduak kendu beharko dizkiogu.

Emakumeen aurkako indarkeriak alderdi askotan –harremana izan arren– eskatzen dituzten aldaketak eta modu zehatzean baina guztiei batera kasu egiteko uztartzen ikasi behar dugu, horretarako bizitza zentzudun eta lasaiari bizkarra eman gabe; helburua hori da, keinu handirik gabe, egunez egun, berdintasunerantz gerturatzea. Berdintasun ezaren eta emakumeek eta beste hainbat kolektibok –gutxiengo sexuek, esaterako– egunerokoan jasan behar izaten dituzten indarkeria txikien aurrean jarrera kritikoa izan behar dugu, bai eta oharkabean pasatzen diren portaera sexistak ere. Tradizioz maskulinitateari lotutako mezu asko betetzeari utziko bagenio beharrezko ez ditugun sufrimendu asko ere aurreztuko genituzke.

Emakumeen aurkako indarkeriaren aurka lan egiteak ez du heroi portaerarik eskatzen, Daniel Oliverren eta Jesus Neiraren portaeren kasuetan bezala, haien eredugarriak izan baziren ere. Bizitzan eta harremanetan berdintasunezko izana eta egotea nahikoa da adierazpen horiek eta jarrera matxistek min egiten digutela erakusteko, berdintasunezko tratua alde ez daudenak deserioso egoteko gure aurrean, egiten edo esaten dutena zaindu dezaten. Eraitza hori lortzeko diskurtsoa ikasi eta errepikatzea ez da nahikoa; derrigorrezkoa da esaten denaren eta egiten denaren artean koherentzia azaltzea, gure burua kritikatzeko gai izatea eta gure bikotekideengan uzten ditugun etxeko lanak gure gain hartzea eta beste alorretan harremanak izaten ditugun emakumeekiko berdintasunezko tratua izatea.

Askok diote berdintasunerako oztupo handiena etxean gizonen duten inplikazio txikia dela. Horrek lanean hasi behar dugula diosku, mantala jarri behar dugu eta solidaritatez partekatu behar ditugula bizitza, lana eta boterea. Horrelako inplikazioak emakumeak lan merkatuan sartzea erraztu, haien lan promozioa handitu, lege laboralek uztartekarako legeak egokitu, mendekotasuna duten pertsonak zaintzea bermatuko luketen gizarte zerbitzuak garatuko lituzke (haurtzaindegi publikoak, eguneko zentroak,...) eta eskolak belaunaldi berriei berdintasunezko ereduak ematea erraztuko luke.

Emakumeek egin izan dituzten lanak baina guri dagozkigunak gure gain hartzean, lan merkatua eta gizarte ongizatea antolatzen beharrezko aldaketak egiteko beharra partekatuko dugu, horrela, familia eta lan bizitzak uztartuko ditugu, saiakeran hil gabe. Emakume mugimenduen aldarrikapenen larritasuna gure gain hartuko dugu eta, poz handiz, herritarren ongizaterako izango diren hobekuntzei erantzuten saiatuko gara. Ez dugu uste sexu batekoa ala besteko izateak bazterketarik eragin behar duenik Estatuaren aurrean, ez zerbitzu ez laguntza kontuetan.

9. EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERIAREKIN AMAITZEKO PAUSOAK

Emakumeen aurkako indarkeriarekin amaitzeko arazoaren sorreran, garapenean, prebentzioan edo trataeran eragina duten alderdi guztietan eragin behar da lehenbailehen. Ondokoak dira agian argienak eta arreta berezia behar dutenak: erasotzaileak baztertu, zilegitasuna kendu, jarraitu eta errehabilitatzen saiatu. Hori guztia, noski, sexuen berdintasunaren aldeko neurriak hartzen diren bitartean egingo dugu, eredu maskulino tradizionala eraitsi bitartean.

Indarkeriaren gaitzespenean maltratatzailerak eta etxe zein sexu alorrean emakumeak baliatzea normaltzat jotzen duten guztiak sartzten dira; hainbat egoeratan emakumeak erasotzea ulertzen duten guztiak; Horrelako gertakariak ez hotzik ez eta berorik ere eragiten ez diela sentitzen dutenak eta aurka egiteko haien eragina erabiltzen ez dutenak, nahi ez arren, emakumeen aurkako indarkeriaren konplize bihurtzen baitira guztiak.

Asko daude, oraindik ere, gizon izatea emakume izatea baino garrantzitsuagoa dela uste dutenak, iritzi lausoa badute ere: bikotekideak, eztabaidatu dezaketela onartu behar dute, baina, hala ere, azkenean gizonen iritzia nagusituko da; gizonak etxetik kanpo lan egin behar dutela eta emakumeek etxeko lanak egin eta haurrak zaindu behar dituztela uste dute gizon horiek, etxeko ekonomiari soldata eman arren; gainera, gizonak tarteka etxeko lanetan laguntzen badute, maitasun eta solidaritate ekintza izaki, emakumeek saritu eta eskertu behar dutela uste dute. Baliteke gizon horiek haien bikotekideak inoiz jipoitu ez izana, baina haien gauzak egiteko –partida bat ikusi edo interes berezirik eragiten ez dien bilera batera joan– astia izatea lortzen dute. Gizon horiek haserretzen direnean baino ez dituzte haien sentimenduak azaltzen, buruaskiak direla erakusten saiatzen dira baina defentsiban egoten dira ia beti eta gainerakoen beharrei begira jartzea zail egiten zaie. Autodidaktak direla diote harrotasunez eta horrela hazten dira, edo gizonak halakoxeak direlako. Ez dute atzean dagoena ikusten: gizonen hezkuntza matxista eta zaharkituaren ondorio dira, errespetuaren eta lankidetzaren balioa ezagutzen ez duen hezkuntzaren ondorio. Hezkuntza hori berrikustea beharrezkoa da, bikotekideen aurka maila txikiko indarkeria baitu eta gehiagora egin baitezake. Gizon izateak, besterik gabe, ez du eskubide berezirik ematen.

Gizon horiek emakumeen aurkako indarkeriarekin amaitu behar dela benetan uste badute, matxismoarekin hautsi behar dute. Aldatzeko borondatea eta genero indarkerien aurkako konpromisoa hasiera egokia izan daiteke inguruan gertatzen direnekin adi egoteko eta harreman pertsonaletan emakumeekiko izaten diren indarkeria txiki horiek saihesten saiatzeko. Primerakoa izango litzateke gizon askok konpromiso serio hori hartzea eta horren aurka, beste bidegabeke-ria askoren borrokan bezala, tinko jardutea.

9.1. «TRATU TXARRAK ERAGITEN DITUZTENAK» DESLEGITIMATU

Badakigu tratu txarrak ematen dituztenek tratu txarrak emateari utzi eta aldatzeko modua dutela, indarkeria ez delako izaera maskulinoak derrigorrezko duen zerbait. Arazoa dutela konturatu eta laguntza eskatzen dutenek lortzeko aukera handiak dituzte.

Tratu txarren eragileak maskulinitate estereotipatuan sinisten duten gizonak izaten dira, hau da, gizonen nagusitasunean eta emakumeen gutxiagotasunean sinisten dute. Gizon horiek ez dute buruko gaitz berezirik, gizon izateagatik etxean botere handiagoa dutela uste dute eta botere horri eusteko eskubidea dutela uste dutenez, beharrezko deritzoten indar fisikoa erabiltzen dute. Haientzat erabili eta kontrolatu behar duten norbait edo «zerbait» da emakumea.

Kontrol horren atal modura jeloskortasuna, bikotekidea gizartetik baztertzea eta mendeko egoeran izatea agertzen dira.

Sexuak eta haien funtzioak osagarriak direla uste duten etxeetan, hau da, gizona agintea eta dirua denean, eta emakumea berriz ongizate emozionala eta etxeko antolaketa, botere ezberdintasun handia egoten da, mendetasunezko babesa ezberdintasunaren bitartez azaltzen baita autonomia ekonomikoan, askatasun subjektibo eta errealean, eta bakoitzak bikotekideari eska diezaiokeela uste duen horretan. Gizonak emakumearen babesa bilatzen du bere proiektuak gauzatzeko eta emakumeak gizonaren bidez garatu nahi izaten du. Uste erratua izaten da hori, norbaitek desioak eta beharrak aseko dizkiela uste baitute. Itxaropen horiek gehiegizko mendekotasuna sortzen dute eta bikotekidearengandik espero ez den edozein erantzun jasotzeak gatazka eragiten du, ziurtasun eza handia bizi izaten baita.

Gizona eredu maskulino tradizionalarekin zenbat eta gehiago bat etorri, orduan eta errazagoa izango da bere gizontasuna zalantzan ikustea eta emakumeari, etxean nork agintzen duen erakusteko aukerak bilatzea. Emakumeen aurkako indarkerian ez dago aitzakiarik, nahiz eta batzuetan zaila izan burua bere tokian duen inork entzuten diren gauzak egin dezakeenik; zailtasun honek azalpenak bilatzera eramán gaitzake, eta, hala nahi ez badugu ere, erasotzailearen ardura murrizten saiatzen gara gizarte, lege edo alderdi pertsonalean.

Haien jarrerak aitzakiarik ez duela azaltzeko adibide argia dago: antzeko egoeretan egon arren, gizon gehienak ez dira erasotzeko, tratu txarrak emateko edo bikotekidea hiltzeko gai, eta beste batzuei burutik pasa ere ez zaie egiten, edo inoiz ez litzateke pentsamenduetatik ekintzetara pasako. Horregatik esaten dugu erotasuna, alkohola eta drogak, haurtzaro gogorra edo emakumeen jarrera eta jasotako hezkuntza matxista ez duela kontrola galtzea azaltzen, gizonak hala azaldu nahi izaten badute ere. «Kontrol galtze» horrek jipoia noiz, nola –zauririk ez uzteko– eta non eman erabakitzen uzten die eta, kontrola galtzetik urruti, biktimgan kontrol handiagoa izateko aukera ematen die.

9.2. BERDINTASUNARI LAGUNDU

Berdintasunak ondokoak ditu lagun: legeak, emakumeak lan munduan eta bizitza publikoan goi mailako parte-hartzea lortzen laguntzen duten zerbitzuak eta laguntzak. Horiekin herrialdearen lehiakortasuna eta produktibitatea handitzen dira, tradizio handiagoko beste herrialde batzuek erakusten duten moduan. Horiei erreparatuta, haien gauza onak kopiatzeko moduan izango gara, bai eta akatsak saihesteko ere. Gutxiagotasunak nabariak dira, aurrerapausoak aurrerapauso, gure antzeko indarkeria maila baitute. Zaila da hori azaltzea baina teoriko batzuek diotenez, herrialde horietan zailtasunak dituzte sentimenduak adierazteko, eta horrek presio handia jartzen die gizonari, eta, irteera balbularik izan ezean, lehertu daitezke.

Azalpena askoz ere korapilotsuagoa izango da ziurrenik, baina ez dirudi arriskutsua emakumeek boterean aurrera egitea eta berdinen arteko ongizate gizartea lortzeko eginahal jarraitua eta jakina egin behar dela onartzea, horrela desagertuko baita gizonen gehiagotasun sentimendua, hau da, genero indarkeria eragiten duen hori. Hori dela eta, eskura ditugun estrategia guztiak garatu behar ditugu misoginiari eta gizontasunaren goraipamenari amaiera emateko. Aldi berean, pertsonen eta sexuen baliokidetasuna bultzatu behar dugu, bai eta bakoitzaren askatasunen eta giza eskubideen defentsa ere; emakumeak gure parekotzat hartzen ohitu behar dugu, haien bizitzak gidatzeko gai baitira. Erabakiak hartzeko orduan, beharrezko laguntza emateko eskaini behar dugu gure burua, erabakiak hartzeko duten autonomian eragin gabe.

Gerta daiteke haien erabakiekin ados ez egotea; erratzeko eskubide guztia dute emakumeek, eta guk ezin dizkiegu gure irtenbideak inposatu, haientzat onenak liratekeela uste izan arren. Bat ez bagatoz, ez dugu zertan aldarrikapenekin bat egin, baina ez dira etengabeen babesaren behar duten pertsonak eta ez ditugu hala tratatu behar.

Erronka ez da gizonen berdintasunaren alde daudela, helburua, gizonen banaketa orekatua onartu eta dagozkien lanak egitea da. Horrela, emakumeek nahi dutena egiteko astia izango dute. Horretarako harreman sozialei eta ordaindutako lanari ordu gutxiago eman eta etxeak eta familiak behar dituzten orduak haiei eskaini beharko dizkiegu.

9.3. EREDU MASKULINO TRADIZIONALA ERAITSI

Emakumeek aldaketa beharra azalduz duten ekinaren ondorioz –lortzeko egiten duten presio etengabearekin batera eta gizonen sektore gutxitu baino gero eta handiagoa den babesarekin–, erresistentzia, ihesa eta alferkeria alde batera utzita, eskubide, aukera eta ardura berdintasunerantz egin beharreko pausoak emateko beharrak ikustea lortu du. Onartze horrek aldaketarako mailakako egokitzapena izaten du, faktore askoren arabera gizarte egokitzapena eta egokitzapen pertsonala. Mailakako izateak aldaketa berdintasunik gabe eta saltoka ematea eragiten du. Berdintasunik gabea dela diogu, familiako bakoitzak ezberdin ikusten duelako familia, kultura, lan eta abarren pisuaren testuingurua; eta saltokakoa dela diogunean, honakoa esan nahi dugu: aurrerapausoak eta atzerapausoak eman ditzake, gizarte gertaeren eta gertaera pertsonalen arabera pausoak.

Zentzuzkoa dirudi gizonen ematen diren aldaketekiko duten aurretiko jarrerak laguntzea, emakumeengan eta gizonengan –matxista izateak duen prezioa– matxismoak dituen ondorioak ikusgarri egitea eta berdintasunak dituen onurak zabaltzea –gizonen onurak barne. Horiek guztiek aldaketaren alde egiteko arrazoi zerrenda luzatuko dutela pentsatu behar dugu.

Merezi du berdintasuna era baikorrean defendatzea, emakumeek eta beste kolektibo batzuk bizi duten berdintasun ezarekin amaitu nahi duen aldarrikapen demokratikoa baita. Aldi berean, gizonen taldeari onurak ematen dizkio, familiako ekonomia ziurtatzeko ardura tradizional hori ere banatzen baita, bai eta bikotekidearen, familiarren eta herrialdearen defentsa fisikoa, erabakiak hartzea, eta abar. Arazoa zein den adierazi behar zaie. Arazoa ez dira gizonak, arazoa sexismoa da; Patriarkatua esaten diogun gizarte antolaketa zail honetan gizonen leku pribilegiatua badute ere, askatasun, osasun, bizi aukera, errepresio emozional eta horrelakoen faltan prezio altua ordaindu behar izaten dute. Horrek eragiten du emakumeekin bidegabe izatea eta haientzat erabat atsegin ez izatea.

Gauzak aldatzea posible eta dirudien baino errazago dela esan behar diegu, eta gizonen laguntza, arazo baino, ezinbestekoa dela konponbidea aurkitzeko, hau da, tratatu txarren egileak izan daitezkeen pertsonak baino, lanean ari diren berdintasunaren aldeko eragileak izan daitezkeela.

Zehatzago begiratuko diegu adin guztietako eta talde sozial guztietako gizonen antzematen dituzten aldaketei: azokan erosketak egiten dituztelako beren buruak «boltsa agente»tzat dituzten erretiratuak, orain gutxi ohikoak ziren esamolde matxistak saihesten dituzten helduak, seme-alabak zaindu zituzten eta zaintza partekatua eskatzen duten aita banatuak, haien gurasoengandik arretoa txikiagoa jaso arren aita lanak egiten dituzten aita, eta abar.

Gizon gehienek ikusten dute zer galdu gehiago dutela zer irabazi baino eta hor izaten da zailtasun handiena, galerak berehalakoak baitira eta onurak, izatekotan, epe ertain edo luzean izango direla aurreikusten baitute. Zentzuzkoa da gauzak horrela ikustea gizonen egindako ibilbidea

emakumeek egindakoa baino askoz laburragoa baita, bidea egiteko larritasun pertsonala eztabaidagarriagoa da eta bide amaierako onurak, berriz, askoz ere zalantzarriagoak.

Hala ere, berdintasunak iragartzen dituen onuren artean hainbat nabarmendu ditzakegu: bizi itxaropenak handitzea, familiaren ekonomia partekatzea, seme-alaben heziketarekin gozatzea, bikote-kidearekin eta gainerako emakumeekin harreman solidarioagoak izatea, sexualitate askeagoa eta berdintasunezkoa gozatzea, gainerako gizonekin hainbesteko lehiakortasunik ez izatea, eta abar.

9.4. GIZONEI BERDINTASUNAREN ALDEKO ERAGILE BIHURTZEN LAGUNDU

Berdintasunaren alde egiten duten gizonak bitarteko bakarrari –familia, lana edo gizartekoa– egiten diote erreferentzia eta borroka bikoitza izaten dute askotan arerio: haien erresistentziaren aurka eta haren garapenagatik bera zentsuratzen duten ingurukoaren aurka. Bitarteko etsai hori dela eta, bada beste zailtasun bat: identifikatzeko gertuko eredu ezagun eta prestigiotsuak falta dira, haien aitzindari izateko eta helburua lortzeko lanean jarraitzeko.

Gauzak dezente aldatu dira azken urteetan, gero eta gehiago dira negar egiten duten gizon famatuak eta haurtzaindegietako, azoketako edo pediateraren kontsultetako ateetan topatzen ditugun gizonak. Baina horrelako jarrerak ez dira gehiengoarenak. Hala ere, herriaren tamainaren eta auzoaren maila sozialaren artean ezberdintasunak daude eta ikusle gehien dituzten saioetan ere ez dira ohikoak, ez eta zineman edo eskoletako testu liburuetan ere.

Jarrera horien berri ematea komeni da, dagoeneko gizonengan ematen ari diren aldaketak baitira eta haien egunerokoari eta aitatasunari eragiten baitie: etxeko lanetan inplikatzeko hasi dira, emozioak eta sentimenduak azaltzen hasi dira eta berdintasun gobernuak naturaltasunez osatzen hasi dira, Euskadin, Andaluzia eta Espainian, esaterako. Hainbat ekimen bultzatu behar dira: gizonen aldaketak islatuko dituzten argazkilaritza txapelketak, gizonak berdintasunera nola egokitzen diren ikusteko irrati edo telebista eztabaidak, emakumeenak direla esaten den lanpostuetan ari diren gizonak aurkitu dituzten zailtasunei buruzkoak, hala nola haur hezkuntzako, lehen hezkuntzako edo heziketa bereziko irakasleak, emakumeen ile-apaintzaile heterosexualak...

Maskulinitatea gatazkarik gabe bizitzeko ematen ari den eboluzioak, bokazio aniztasuna bultzatzen laguntzen du, bai eta bizitza askeagoaren eredu bihurtuko diren ereduak ere. Horiek eredu tradizionala zalantzan jartzen dute eta generoak desagertzeko lan egiten dute. Euskadin berdintasunaren alde dauden gizonak ikusgarri egiten lagundu behar dugu, aitatasun baimena hartzen dutenak edo etxeko lanetan aritzen direnak. Haien proposamenak eta eguneroko bizitzari aurre egiteko modua –berdintasunerako konpromisoa oinarri– ikusiko da horrela. Adibide horiek erantzukidetasuna posible dela erakusten dute, haien sinismenei era baketsuan egin diezaiekete aurre askotan munduaren kontra ari badira ere, indarkeria zilegi jotzen duten diskurtsoen, mekanismoen eta sistemen aurka.

Gizonek, emakume mugimenduek proposatutako eskubide, aukera eta ardura berdintasuna aldarrikatzea zein garrantzitsua zen ulertzea zen zailtasun nagusia, baina berdintasuna gai nagusi denetik, politikariek gero eta maizago, politikoki zuzenak diren arrazoiekin egiten diete aurre bere zalantzei. Berdintasuna lortua dagoela uste duten gizonak dira. Haien ustez, emakumeen berdintasun ezaren arrazoiak gizonen bizkar onurak jasotzeko erabiltzen dute; asko dira berdintasunean sinistu izan dutenak azken urteetako lege aldaketek haien boterea zalantzan jarri duten arte. Maiz eman den sentsazioa izan da hori banaketa eta dibortzio prozesuetan.

Diskriminazio positiboaren aurka dauden gizonak dira, hori gizonen kalterako eta emakumeen mesederako izaten dela uste dute. Hori dela eta, genero indarkeriaren aurkako lege orokorraren zein

emakumeek galdetu gabe abortatzeko duten eskubidearen aurka daude. Berdintasunaren alde daudela diote baina boterea izaten jarraitu nahi dute, eta aldaketak haien pribilegioentzat mehatxua izan daitezke. Gizon horiek, hornitzaile ziren bitartean etxean lagundu izan dute baina orain damu dira, banaketaren ostean, seme-alabak eta ama etxean geratu baitira.

Matxismo tradizionala baino egungoagoa da jarrera hori baina gauza bera dute oinarrian. Atzean uzten ditu zuria eta beltza diskurtsoak eta gris anitzean eztabaidatzera behartzen gaitu. Egungo eztabaidek garai bateko laburtze eta orokortasunetatik ihes egin behar dute, egungo errealitatera egokitzea eskatzen baitute. Hala eta guztiz ere, denbora errearen banaketak eta ardura ekonomikoak eta etxeko ardurak adierazle fidagarriagoa (kotoiaren froga) izaten dira, harremanaren berdintasunari buruzko eta banantze kasuetan aurreikusteko moduko gatazkak baino.

Matxismoa salatzean zailtasun berak topatzen ditugu emakumeen aurkako indarkeriaren bozrokan; erasotzaileek ez dute haren indarkeria goraipatzen, gaur egun ez da jipoa gomendatzen etxean norik agintzen duen irakasteko. Haien portaera sekretua da eta hala gorde behar dute, bikote harremanaren intimitatean. Muturreko indarkeriak justifikazio berriak bilatu behar ditu, askotan harremana izaten dute banaketa prozesuetan gizonak jasotzen duten tratu berdintasunik gabe eta diskriminatzailearekin, pentsioak ordaindu eta seme-alaben zaintza partekatua lortzen ez dutenetan batez ere.

Zaintza partekatuaren inguruko eztabaidan aita lanak egin ez zituzten eta haurren heziketaren parte izan ez ziren gizon gutxi izaten dira, hala ere, deigarria da, bestalde, banaketa edozein modutara saihestu nahi duten tratu txarren eragilean portzentaje altua. Gris kolore zabalak zehaztasunak egitera behartzen gaitu, genero indarkeriaren aurkako gizarte sentsibilizazioa hazten ari da, eta horrela, erasotzaileak kontrola lortzeko, mantentzeko eta jokatzeko duen gunea gutxitzen du. Sentsibilitate horrek helburu demokratikoa dela erakusteko beharra aprobetxatzea baliatu dezan eskatzen du.

Horregatik da hain garrantzitsua legeek sexuen arteko lan eta soldata diskriminazioa ez bermatzea, lan bizitza eta familia bizitza uztartzeko aukera eman behar du eta amatasun eta aitatasun baimen berezituak onartu behar ditu.

Genero indarkeriari amaiera emateko aldaketa bultzatzea beharrezkoa da eta horretara bideratzen diren baliabideek ez dute emakumeak babesteko baliabideak izan behar, horiek ere errespetatu behar baitira. Indarkeria jasaten duten emakumeen egoeraren larritasuna zalantzan jarri gabe hartu beharreko neurriak dira, emakumeak arretarik gabe ez geratzea da helburua, emakume batek ere, baliabide falta dela eta, ez diezaiola askatasuna berreskuratzeari atea itxi, eta anima dadila salatzea, aholkularitza eskatu eta salaketaren atzean dagoen gutzia jakin ostean.

9.5. HEZKUNTZAN BERDINTASUNA BULTZATU, BAI EDUKI ALDETIK, BAITA PRAKTIKA ALDETIK ERE

Familian lehen gizarteratzea eta gizarteratzerik garrantzitsuena ematen den ideiarekin ados bagoaude, ez dago zalantzarik gurasoen rola oso garrantzitsua dela, elkarrekin bizi diren bikote heterosexuaren artean behintzat, aitarengandik jasoko baitute seme-alabek gizonaren eredia: gizon bat zer den, emakumeekiko harremanak nolakoak diren eta bikoteko gatazka nola konpontzen dituen, sentimenduak nola adierazten dituen, etxean zein lan dituen, heziketan betetzen duen lana, familia ekonomikoki mantentzeko nolako ardura duen...

Berdintasunean oinarritutako aitatasunaren alde egiten dutenek sentimendu zein zainketa aldeetik eta etxeko lan batzuen kargu egiten direnek zaila da bikotekideari edo seme-alabei tratu txarrak ematea, inork ez baitio tratu txarrik ematen maitasunez zaintzen duenari. Aitatasun ardu-

ratsuak eta etxeko inplikazioak gatazka txiki gehiago eragin ditzake, partekatzen dena nola egin eztabaidatzen da, baina desadostasunak txikiak izaten dira guztien ongizatea baitute helburu.

Familia bakoitzak bertan dauden adin txikikoak hezten ditu. Aitek eta amek balore jabekuntzan oinarritzko eragina dute haien seme-alabengan, baina eskolak belaunaldi osoa hezten du eta irakasle bakoitzak, lehen hezkuntzan batez ere, bere ikasleen ingurua ezagutzen duenez, lagun talde osoarengana iristeko aukera izan dezake. Hori dela eta, berak emandako heziketa, arautua izan ala ez, onartzen zaion baino garrantzi handiagokoa da.

la ez dago irakasle gizonik haur hezkuntzan eta oso gutxi dira lehen hezkuntzan ari direnak; hori dela eta, ohikoa da ikasleak bigarren hezkuntzara iritsi eta maisurik eduki ez izana. Egoera horrek lehen hezkuntzako irakasleei balio berezia eransten die ikasleek haien gurasoekin alderatzen baitituzte. Hori dela eta, garrantzi handikoa da irakasleek berdintasunean oinarritutako hezkuntza ematea, genero pribilegio eta paternalismorik gabe. Neurri horretako lana errazagoa izango litzateke irakasle guztien genero prestakuntza ziurtatuko balitz, irakasle ikasketetako ikasgeletatik pedagogia ikasgeletara, eta lehentasunezko gaia izango balitz Lehen Hezkuntzako Zentroek bultzatzen dituzten etengabeko prestakuntzako kurtsoetan.

Berdintasunean hezteak berdintasuna eskatzen du, eta horrek berdintasunean oinarritutako ordezkari izatea eskatuko luke hezkuntzan, hau da, sexu bat % 60etik gora ez egotea eta bestea % 40etik ez jaitea. Hezkuntzako estamentu guztietara zabaldu beharko litzateke neurria, bai haur eta lehen hezkuntzakoei bai unibertsitateko katedradunei eta zuzentzeko diskriminazio positiboa baliatu beharko genuke hemen ere.

Nolabaiteko batasuna dago hezkuntza berdintasunean aurrerapausoak eman, sexuen berdintasuna lortu eta emakumeen aurkako indarkeria apaltzeko tresna gakoa dela esatean, baina, hala ere, jasotako mezuak aukeratzeko eta barneratzeko modu ezberdina dugu guztiok eta, azken batean, norbera da bere ekintzen arduradun bakarra. Hala ere, bat etortze horrekin ere gogoratu behar dugu, eskola, aldaketarako motore baino, inguruan duen gizartearen isla dela. Hezkuntzan ari diren eragile guztien artean –emakumeen aurkako diskriminazio mezu zaharrak ematen ari dira– eragin handiena dutenak zeintzuk diren aztertu beharko genuke: familia, komunikabideak, ikasketak eta hizkuntza bera.

Komeni da orain Afrikako esaera zahar batek dioena gogoratzea: «ume bat hezteko, tribu osoa behar izaten da». Berdintasunean hezteak instituzio guztien laguntza behar du, gizarteratzean lagunduko duten profesionalak eta pertsonak, horrela desegingo baititugu, zatiz zati, emakumeek eta gizonen egin behar dutenaren ideiak. Horrela balore unibertsalak bultzatuko ditugu, sexu bereizketarik gabeak, bakoitzaren askatasunean oinarrituak, aniztasunari errespetua diotenak, sexuen berdintasunean eta giza eskubideetan sinisten dutenak.

Seme-alaben bizitzan aitak, amak baino gutxiago agertzen direla gogoratu behar dugu. Amek izaten dute hezkuntzaren kontrola eta haiek izaten dute haien nahitasunen, lagunaren edo ikasketen berri. Horren adibide argia da honakoa: amen ikasketa mailak haurren eskola arrakastarekin harreman zuzena du eta aiten ikasketa mailak, berriz, ez du zerikusirik izaten.

Hala ere, maskulinoak eta femeninoak gizon eta emakumeekin harreman gero eta txikiagoa duen gizartean, gizonen etxeko lanak ohore galera moduan ikusten dituzte. Emakumeek haien aldetik, ikasketen arrakasta eta lan munduratzeko berdintasun itxaropen egarria asetzeko bitarteko moduan ikusten dute, eta bitartean, eskolak, benetako berdintasuna zer den irakatsi behar du. Hezkuntza horrek, emakumeen berdintasun ezari buruz hitz egitean, heziketak neskatoengan zein mutikoengan dituen ondorio kaltegarriak azaldu behar ditu, haien hezkuntzako matxismoaren erantzule egin beharrean.

Badira zenbait kontu eskolak aztertu beharrekoak: txikitatik ume mutilak gutxiago kontrolatzea (lagunak, etxerako lanak, ordutegiak...), irakasleekin ere gutxiago hitz egitea mutilei buruz, eskolara mutilak bakarrik joaten lehenago hastera, musuak eta besarkadak ere lehenago kentzea, gutxiago kexatzea mutiko batek joz gero eta ez beste neska batek... Gurasoek eta eskolak umeen ardura handiagoa izan beharko lukete umeak arriskuan daudenean –haur hezkuntzan eta lehen hezkuntzan– eta ez larritu umeak arriskua direnean, bigarren hezkuntzatik aurrera batez ere. Gogor plantak egiten aritu behar ez direla erakutsi behar diete eta laguntza eskatzen irakatsi behar diete, laguntza eskaintzeko prest daudela azalduz.

Gizarte ospea duten berdintasun eredu maskulinoak ez izateak eragin handiagoa du haurrengan, eta berdintasun planak nesken aldeko mezu paternalistak ez izatea lortu behar dugu ikasgeletan, maskulinitatea susmagarri bilakatzen baitu: mutilak ustezko matxistak eta neskak benetako edo ustezko biktimak. Helduen matxismoa ez aurpegiratzen saiatu behar gara, eta ez diegu azaldu behar aldaketa onurarik gabekoa dela. Ez dugu pentsatu behar eskola porrota mutilen kontua denik, eta ez diegu eskaini behar enpatia, zuhurtasuna edo pertsonen eta gauzen zaintza bezalako eredu maskulino alternatiborik.

9.6. GAZTEEK BERDINTASUNERAKO ERAGILE POSIBLE MODUAN TRATATZEA MEREZI DUTE

Neskekin dituzten harremanetan kritikoak izatea, jarrera eta portaera matxistak saihestea, ikusten dituztenak zentsuratzea, lagunei arriskuen berri ematea eta harreman arriskutsuak dituzten neskak babestea komeni da, betiere harremana etetera edo salatzerantz animatuz.

Arrisku nagusietako bat jeloskortasunarena da: maitasun frogatzat hartzen dute haien bikotekidearekiko ziurtasun falta adierazten dutenean. Gauzak horrela, jeloskortasunaren izenean nesken lagunengan eragina izan dezake mutilak eta norekin egon behar ez duen eta nor saihestu behar duen esatera hel daiteke. Nola jantzi behar duen esatera ere hel daiteke, nola jantzi behar duen, zein arropa jantzi dezakeen eta zein ez, bereziki erakargarri jantzi den ala ez. Sake-lako deiak eta mezuak kontrola ditzake. Uneoro non egon den, norekin gelditu den eta norekin egon den jakin nahi izatera. Hain izan daiteke handia kontrola, non baztertzen eta mendekotasun egoeran mantentzen saiatzeko muturrera hel baitaiteke. Bere ikuspuntuak nagusitzeko eta bere kontrola baieztatzeko erasotzera hel daiteke.

Mutilak bere bikotekidea defendatzeko beharra duela sentitzen duenean –neskak laguntzarik eskatu ez badio ere– beste mutil bat neska limurtzera gerturatu delako, portaera horrek eragin ditzakeen ondorioen inguruan hausnartzera bultzatu behar dugu mutila, neskari egokien deritzon moduan jokatzeko askatasuna ukatzen baitio. Ukatze horrek arazoa sor dezake –liskarra akaso– eta parte-hartu ez balu saihestu egingo lukete. Mutilak, gainera, babesa emanda –edo inposatuta, egitean hartzen duen arriskuarekin– jantzi behar duena edo norekin harreman du behar den esateko eskubidea bereganatu duela uste du.

Sentimendu eta portaera ez dagozkien rola hartzera bultzatzen ditu gazte asko, eta horrela, sufritzeaz gain, arrisku pertsonal handiak bere gain hartzen dituzte. Bikotearen gaitasun autonomoan konfiantza eza eragiten du –nahi dutelako daude harekin– eta ezin dute bizitza nahi bezala kudeatu. Neska mutilak nahi duen moduan portatzea nahi du gizonak, eta nesken askatasuna mugatzen saiatzen dira, nabarmen eta zurutu ezinezko eran. Benetan maite badu nahi duen moduan utzi behar dio bizitzan, nahiz eta ez beti izan gizonari gehien gustatzen zaiona; Uneren batean bere erabakiak gustuko ez baditu arrazoizkoa da jakinaraztea –behartzeko helbururik gabe– neskak haren iritzia jakin dezan. Neskak aldatzea erabakitzen ez badu, onena harremana uztea da, maite izan arren, etorkizunari begira planak antolatzeko bikotekide ego-kia ez delako.

9.7. BIKTIMEN BABESEAN LANEAN ARI DIREN KOLEKTIBO MASKULINIZATUEKIN LAN EGIN

Polizia izaten da erasoen ondoren parte-hartzen lehenak, eta horrek haien sentsibilitatea, presakuntza, espezializazioa, profesionaltasuna eta genero indarkeriaren gaian duten ezagutza proban jartzen du. Biktimari eskaintzen dioten arretaren arabera, erasotzaileari emandako tratua- ren arabera, probak jasotzeko edo atestatuan idatzitakoaren arabera salaketak aurrera egingo du ala ez eta hala egin behar dutenek justizia egingo dute ala ez. Salaketa oso garrantzitsua da emakumearen hitzik gabe delitua aztertzen jarraitu eta kondena ezartzeko aukera badago ere. Hala ere, zailagoa da frogak aurkitzea eta komeni da poliziaren edo lekukoaren informazioaz gain, lesio partea edo forentsearen txostena edukitzea. Mehatxatutako emakumeen segurtasuna ziur- tatzeko polizia ere erabakigarria da, babes edo urruntze neurriak tartean daudenean batez ere. Beldurgarria da hildako emakume horietako batzuek neurri horiek dituztela jakitea.

Aipatu berri dugun espezializazioa ere oso garrantzitsua da epaileen, fiskalen, abokatuen, osa- sun langileen –tratu txarrak prebenitu eta ikusten ikasi behar dute– edo genero indarkeriarekin harremana duten langileen kasuan. Formakuntza horrek, ezagutza teorikoez gain, analisia eta sinismenen hausnarketa ere eskatzen du, horrela entzuten ikasiko baitugu eta babes harrema- nak ezartzeko gai izango baikara, beharrezko ziren ebaluazio irizpideak aldatuz.

Emakumeen aurkako indarkeriak ezaugarri bereziak ditu eta horiek ezagutu behar dira kudeatu ahal izateko. Ukapena, barkamena eta atzera-egiteak ohikoak dira adituen belarrietan, biktimaren eta erasotzailearen arteko emozio edo beste natur-eremu bateko mendekotasunaren parte dira.

10. ZER EGIN DEZAKEGU GIZONEK EMAKUMEEN AURKAKO INDARKERiarekin AMAITZEKO

Indarkeria matxista emakumeek pairatzen duten gizonen arazoa dela sinisten badugu, erraza izango da, arazoaren parte garen aldetik, konponbidearen parte izan behar dugula adostea; gu aldatzen ez bagara, ezinezkoa izango da.

Matxista iruditu nahi ez izatea, eredu maskulino tradizional zaharkituarekiko halako kontzientzia bat adierazten duen egokitze estrategia da; berdintasunezko azaldu nahi izatearekin lotua dago, eta aldaketa pertsonala egiteko eginahalaren erresistentzia ere adierazten du. Munstroa ezkutatzen duen kasuetan izan ezik, berdintasunaren alde egiten dutenen artean ohikoa den portaera dela esan dezakegu. Azkarrago ulertzen dugu egin behar dugun hori eta gehiago kostatzen zaigu egitea bera, eta teoriaren eta praktikaren artean dagoen aldea publikoki onartzeak lotsa ematen digu.

Emakumeen aurkako indarkeriari amaiera emateko emakumeei entzun behar diegu gure ardura pertsonala zein mailatakoa den jakin ahal izateko, horrela jakingo dugu zerk bultzatzen duen emakumeak erabiltzera eta zertan bereizten diren harreman berdinagoak dituzten gizonak. In- darkeriak muturreko adierazpenetatik haratago begiratzea da helburua, etxea, lanean, eskolan edo kalean modu leunagoak identifikatzen ikasiko baitugu horrela. Hasteko, hizkuntza ez sexista erabiltzea eta txiste matxistak saihestuko ditugu eta aldi berean, gehiegikeria portaerak erre- pikatzen dituzten portaerak aztertuko ditugu, aldatzen saiatzeko betiere.

Emakumeak gainerakoak bezala tratatzen ohitu behar dugu, hau da, haien bizitzak kudea dit- zaketen pertsonak bezala. Horretarako, ez ditugu haien erabakiak oztopatu behar eta haien

aldarrikapenekin solidarioak izan behar dugu.

Emakumeekin banaketa orekatua egiteak eragiten duen karga onartu behar dugu. Horretarako harreman sozialei eta ordaindutako lanari ordu gutxiago eskaini beharko dizkiegu, eta etxeak eta familiak behar dituzten orduak haiei eskaini beharko dizkiegu.

Gu geu gara adibiderik egokienak seme-alabek ikus dezaten nolakoak diren gizonak bikote harremanetan.

Hala eskatzen duten tratu txarren eragileentzako errehabilitazio terapiak bultzatu behar ditugu, delitugile izateagatik prozesatuta egon ala ez. Hala ere, horrek ez luke, inondik inora, kartzelan eman beharreko denboran onurarik eragin behar; edo adikzioen errehabilitazio programetan indarkeria guztien arreta berezia eskaini, emakumeei egiten zaiena bereziki landu arren.

Komunikabideei arreta etengabea eta ezagutza kritikoa eskatu, tratu txarrak ez daitezen denboran luzatu.

Gure portaeretan heziketa maskulinoak izan duen eraginari buruz hausnartzeko beste gizon batzuekin elkartu. Aldatzeko ditugun moduak eta etxean, lantokian, eskolan, elkarteetan, sindikatuan, alderdian eta abarretan egin dezakeguna pentsatu, guztiok egin behar baitugu lan emakumeen aurkako indarkeria desagertzeko eta berdintasunezko gizartea lortzeko.